

Yetişkinlerde Algılanan Duygusal İstismarın Psikolojik Sağlamlık, Beden İmajı ve Beck'in Bilişsel Üçlüsü İle İlişkisi*

The Relationship of Perceived Emotional Abuse in Adults with Psychological Resilience, Body Image and Beck's Cognitive Triad

Yaren Sena YURTOĞLU**, Hatice Yıldız BURKOVİK***

doi: 10.32739/usmut.2024.9.16.104

Öz

Bu araştırmanın amacı yetişkinlerde algılanan duygusal istismarın psikolojik sağlamlık, beden imajı ve Beck'in bilişsel üçlü kavramı ile ilişkisini ortaya koymaktır. Bu çalışma Türkiye genelinde 18 yaş ve üstü yetişkinlerden oluşan 214 kişiyle online ortamda gerçekleştirilmiştir. Demografik Bilgi Formu, Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Vücut Algısı Ölçeği, Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği ve Bilişsel Üçlü Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın istatistik verileri IBM SPSS Statistics 23.0 programında yapılmıştır. Kullanılan ölçeklerden alınan puanların birbirleriyle olan korelasyon katsayılarına Pearson Korelasyon analizi ile bakılmıştır. İki gruba karşılaştırırken Bağımsız Örneklem T testi, üç ve üzeri grubu karşılaştırırken ise Anova testi yapılmıştır. Araştırma sonucunda algılanan duygusal istismarın vücut algısı, psikolojik sağlamlık ve bilişsel üçlü modelindeki kişinin kendine, geleceğe ve dış dünyaya yönelik algısı ile negatif ilişkisi bulunmuştur. Başka bir ifadeyle, kişinin algılanan duygusal istismar puanı arttıkça psikolojik sağlamlık, vücut algısı, bilişsel üçlü modelindeki kişinin kendine, geleceğe ve dış dünyaya yönelik algısı puanları düşmektedir. Ayrıca, ekonomik durum kötüleştikçe algılanan duygusal istismarın arttığı ve ebeveyn kaybı yaşayan bireylerin yaşamayan bireylere göre duygusal istismar yaşamaları durumunda anlamlı olarak artma tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Algılanan Duygusal İstismar, Bilişsel Üçlü, Psikolojik Sağlamlık, Vücut Algısı

Abstract

The aim of this research is to reveal the relationship between perceived emotional abuse in adults and psychological resilience, body image and Beck's cognitive triad concept. This study was conducted online with 214 adults aged 18 and over across Turkey. Demographic Information Form, Brief Psychological Resilience Scale, Body Image Scale, Perceived Emotional Abuse Scale and Cognitive Triad Scale were used. The statistical data of the research were made in IBM SPSS Statistics 23.0 program. The correlation coefficients of the scores obtained from the scales used were examined with Pearson Correlation analysis. Independent Sample T test was used when comparing two groups, and Anova test was used when comparing three or more groups. As a result of the research, perceived emotional abuse was found to be negatively related to body image, psychological resilience and the self perception of himself, the future and the outside world in the cognitive triad model. In other words, as the person's perceived emotional abuse score increases, psychological resilience, body perception, and the self perception of himself, the future, and the outside world in the cognitive triad model decrease. In addition, economic status. It has been found that perceived emotional abuse increases as it gets worse, and that there is a significant increase in emotional abuse experienced by individuals who have experienced parental loss compared to individuals who have not. The research results are discussed in the light of the literature.

Keywords:

Body Perception, Cognitive Triad, Perceived Emotional Abuse, Psychological Resilience

* Bu makale, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı'nda yapılan tez çalışmasından türetilmiştir.

** Antalya Çocuk Evleri Sitesi, Klinik Psikolog, psikologyarenyurtoglu@gmail.com, ORCID ID: 0009-0004-6289-094X.

*** Üsküdar Üniversitesi, İTBF, Psikoloji Bölümü Dr. Öğr. Üyesi, yildiz.burkovik@uskudar.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9199-4554.

GİRİŞ

Çocuk istismarı kavramını Dünya Sağlık Örgütü (2018), “bilinçli olarak yahut bilinçli olmaksızın bir yetişkin tarafından çocuğun duygusal bütünlüğünü, fiziksel ve psikolojik iyi oluşunu etkileyen davranışlar bütünü” olarak tanımlar. Yine DSÖ verilerine göre 15 yaşın altında 40 milyon çocukta istismar ve ihmalin izleri bulunmaktadır. Çocukluk döneminde istismar kavramı 4 temel çerçevede incelenmektedir; fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal (duygusal, fiziksel, tıbbi ve sosyal). Çocuk istismarı, çocuğun gelişimini engelleyen ve olumsuz yönde etkileyen çok çeşitli davranışlar olarak kabul edilir. Bu olumsuzluklar çocuğa her açıdan (fiziksel, cinsel ve sosyal) hasar vermekte, çocuğun sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atarak çocukta yıkıcı hasarlar yaratabilmektedir (Taner ve Gökler, 2004). Çocuk istismarı günümüzün çok önemli psikososyal problemlerinden biri olarak görülmekte ve sıklığı her geçen gün artmaktadır. Bu alandaki literatür çalışmaları, erken dönemde yaşanan çocuk istismarının bütün türlerinin çocukta uzun vadede kalıcı olumsuz etkiler bıraktığını ortaya koymuştur (Mullen ve ark., 1996). Başka bir ifadeyle, çocukluk döneminde yaşanan istismar durumu yetişkinlik döneminde yaşanan psikolojik sıkıntıları etkilemektedir.

Duygusal istismar kavramı çocuğun gelişimsel sürecini sekteye uğratan, çocuğun duygusal ve davranışsal problemlerini tetikleyen, çocuğun iyilik halini ortadan kaldıran davranışları içerisinde barındıran ve günümüzde sıklıkla artan bir kavramdır (Iwaniec, 2006). Çocuk istismarı türleri arasında en zor tanınan fakat en sık görülen istismar türü olarak geçmektedir. Duygusal istismar mağduru çocuklarda ilerde yetişkinlik hayatını etkileyecek birçok sıkıntı oluşmaktadır. Bu sıkıntılara depresyon, davranım bozukluğu, sıklıkla alkol ve bağımlılık yapan maddeleri kullanma, gelecekte başkalarına ve kendine şiddet (intihar) uygulama, gecikmiş konuşma, akademik başarısızlık, düşük öz saygı, olumsuz gelecek ve olumsuz kendilik algısı örnek verilebilir (Güler ve ark., 2002).

Aaron Beck’in Bilişsel Üçlü kavramı kişinin kendisi, geleceği ve dış dünyaya dair deneyimlerini yansıtan üç temel bilişsel örüntüden oluşur. Depresyondaki bir kişinin inanış biçiminin yansımaları oluşturmaktadır. Aaron Beck bu modeli 1960’lı yılların ilk dönemlerinde başlayan sistematik çalışmalarından üretmiştir. Depresyonun psikolojik yapısını açıklamak için o yıllarda üç kavram öne sürmüştür. İlki çalışmamız konusu olan bilişsel üçlü kavramı, ikincisi bilişsel hatalar ve üçüncüsü de şemalardır. Duygusal istismar mağdurlarında olumsuz otomatik düşünceler, depresif duygulanım ve olumsuz inançlar hâkim olduğundan ötürü Aaron Beck’in önerdiği bilişsel modelde vurgulanan kişinin geleceğe dair, kendine dair ve dış dünyaya dair algıları da olumsuz olacaktır. Beck’in Bilişsel Üçlü modeli kişinin kendine, dış dünyaya ve geleceğe dair inançları ile ilgilenmektedir. Duygusal istismar yaşayan kişi yaşadığı duygusal istismardan ötürü dış dünyadan tehditler algıladığı için hem kendine yönelik algısı düşük olacak hem de dış dünyayı olumsuz görmesi muhtemel olacaktır. Ayrıca bu kişiler Beck’in Bilişsel Üçlü modeline göre depresif oldukları için kişilerde geleceğe yönelik umutsuzluk, kaygı ve endişe, ümitsiz olma hali, olumsuz bilişler gözlemlenmektedir. Bu açıdan bu kişilerin geleceğe yönelik algıları da düşük olacaktır. Sonuç olarak, araştırmanın değişkenlerinden biri olan duygusal istismar kavramı, Beck’in Bilişsel Üçlü modelindeki kişinin dünya, gelecek ve kendilik algısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Kişinin geçmişte karşılaşmış olduğu olumsuz deneyimlere rağmen sağlıklı bir gelişim göstermesi, olumsuz yaşantılar karşısında daha güçlü ve sağlam olması genellikle psikolojik sağlık olarak ele alınır (Sameroff, 2005). Bu becerinin ortaya çıkabilmesi için bir “risk” faktörünün ortaya çıkması gerekmektedir ve bu risk herhangi bir stres verici olay, yas, kayıp, iflas durumu, kötü bir haber olabilmektedir. Risk kavramına araştırmanın değişkenlerinden biri olan duygusal istismar kavramı örnek verilebilir. Yapılan araştırmalara bakıldığında, duygusal istismar ve psikolojik sağlık arasında negatif yönde bir ilişki gözlemlenmiştir (Hussain ve Munaf, 2012). Başka bir deyişle, duygusal istismar mağduru bireylerin psikolojik sağlık düzeylerinin düşük olması beklenir. Duygusal istismar yaşamış bireyler yaşadıkları bu olumsuz deneyimlerinden ötürü sağlam ve güçlü olma konusunda zorlanabilmektedirler. Özetle, araştırmanın değişkenlerinden olan duygusal istismar kavramı, kişilerin psikolojik sağlık düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Beden imajı, bireyin kendi bedenine ait duygu ve düşüncelerini yansıtan resim olarak tanımlanabilmektedir (Çelen, 2007). Beden imajı, beden memnuniyeti ve benlik saygısıyla da ilişkilendirilmektedir. Kişilerin sosyal çevresinden aldığı bedene yönelik olumsuz eleştiriler de bireyde düşük benlik algısına sebep olmaktadır (Oktan ve Şahin, 2010). Bu bağlamda aileden algılanan duygusal istismarın beden imajına etkileri inkâr edilemez boyuttadır. Duygusal istismara uğramış kişiler kendilerini ve dünyayı olumsuz algıladıkları için özgüvenlerinde azalma, kendini değerlendirmede olumsuzluklar ve yaşadığı süreci anlamlandıramama gibi süreçler geçirebilmektedirler (Özkebabçı, 2019). Gerçeklik algısı da yıprandığı için kendi bedeninden utanma durumunun gerçekleşme olasılığı yüksektir (Çakan, 2023). Yapılan birçok araştırma duygusal istismar mağduru bireylerin negatif ruh hali, beden algısının zayıflığı, yoğun suçluluk, sosyalleşmede zorluklar gibi belirtileri olduğunu göstermektedir (Orhaner, 2018). Duygusal istismar kişinin benliğine ve özgüvenine zarar verdiği için kişilerin vücut algılarının düşük olması da muhtemel olacaktır (Polat, 2007).

Araştırmanın amacı tanımlanan tüm kavramların yetişkinlerde algılanan duygusal istismar kavramı ile ilişkisini ortaya koymaktır. Beck’in Bilişsel Üçlü modeli ile duygusal istismar arasındaki ilişki alanyazına yeni bir katkı sağlayacaktır. Bu çalışma yetişkinlerde algılanan duygusal istismarın ciddiyetini ortaya koymak, alanda çalışan ruh sağlığı uzmanlarına rehber oluşturmak ve bu alanda yaşanabilecek ihmal/eksikliklere karşı bilinç düzeyini artırmak adına önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın hipotezleri ve alt problemleri aşağıda yer almaktadır:

Hipotezler:

1. Yetişkinlerde algılanan duygusal istismar ile Beck’in Bilişsel Üçlü modelinin alt boyutları olan kişilerin kendilik algısı, gelecek algısı ve dış dünyaya yönelik algıları negatif yönde bir ilişki göstermektedir.
2. Yetişkinlerde algılanan duygusal istismar ile beden imajı arasında negatif bir ilişki vardır.
3. Yetişkinlerde algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlık arasında negatif bir ilişki vardır.

Alt Problemler:

1. Kişilerin gelir durumuyla duygusal istismara maruz kalmaları arasında bir ilişki var mıdır?
2. Kişilerin yaş durumuyla duygusal istismara maruz kalmaları arasında bir ilişki var mıdır?
3. Kişilerin cinsiyet durumuyla duygusal istismara maruz kalmaları arasında bir ilişki var mıdır?
4. Kişilerin kardeş sayısı ile duygusal istismara maruz kalmaları arasında bir ilişki var mıdır?
5. Kişilerin ebeveynlerini kaybetme durumuyla duygusal istismara maruz kalmaları arasında bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Çalışmanın etik kurul onayı Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu'ndan 31.05.2023 tarihinde alınmıştır. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma değişkenleri duygusal istismar, psikolojik sağlık, Beck'in bilişsel üçlüsündeki dış dünya, kendilik ve gelecek algısıdır. Ayrıca cinsiyet, ekonomik durum, kardeş sayısı ve ebeveyn kaybı da değişkenler olarak yer almaktadır. Araştırmaya başlamadan önce ihtiyaç duyulan katılımcı sayısı G*Power 3.1. yazılımı (Faul vd., 2007) ile belirlenmiştir. Katılımcı sayısı belirlenirken korelasyon analizi temel alınmıştır. Dağılımın iki kuyruğunda, .30 etki değerine sahip .01 hata oranı ve .95 test gücüne sahip yapılacak bir analizde ihtiyaç duyulan katılımcı sayısının 189 olduğu ve hesaplanan gerçek gücün yine .95 olduğu belirlenmiştir (Cohen, 1988).

Çalışma Grubu: Araştırmaya gönüllü katılım gösteren kişilerin sosyo-demografik özellikleri incelenmiştir. Araştırmaya 214 kişi katılım göstermiş, iki kişi 18 yaş altında olduğu için araştırma dışında tutulmuştur. İnceleme sonucu Tablo 1'de belirtilmiştir. Katılımcılar analiz kısmında yaşlarına göre gruplandırılırken Levinson'un (1996) kuramındaki yetişkinlik dönemleri baz alınmıştır. Katılımcılar demografik bilgiler kısmında ekonomik durumlarını dört seçenek üzerinden işaretlemişlerdir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	168	78.5
	Erkek	46	21.5
Yaş	18-25	67	31.6
	26-33	66	31.1
	34-41	36	17
	42 ve üzeri	43	20.3

	Kardeşi yok	16	7.5
	Bir	67	31.6
Kardeş Sayısı	İki	54	25.5
	Üç	37	17.5
	Dört ve üzeri	38	17.9
Ekonomik Durum	Düşük	121	57.1
	Yüksek	91	42.9
Ebeveyn Sağ Olma Durumu	İkisi de sağ	174	82.1
	En az biri vefat	38	17.9

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 2023 yılı Haziran-Kasım ayları arasında toplanmıştır. Araştırmanın amacının, gizlilik ve gönüllülük ilkesine dair kısa açıklamanın olduğu, Google Drive formlarda oluşturulan link sosyal medya gruplarında (Facebook, Telegram) paylaşarak katılımcılardan araştırmaya katılmaları talep edilmiştir. Katılımcılara, formun ilk sayfasında gizlilik ve gönüllülük ilkesi ifade edilmiş ve kendilerine bilgilendirilmiş onam formu sunulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada 18 yaş ve üzeri bireylerin duygusal istismar puanlarını ölçmek için “Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği”, psikolojik sağlamlık düzeylerini ölçmek için “Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”, bedenlerine dair algılarını ölçmek için “Vücut Algısı Ölçeği”, kişilerin kendilerine, dış dünyaya ve geleceğe dair algılarını ölçmek için “Bilişsel Üçlü Envanteri” kullanılmıştır. Araştırmaya katılan kişilerin demografik verilerini incelemek amacıyla ise “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu:

Araştırmada demografik verileri tespit etmek amacı ile araştırmacının hazırladığı 5 soruluk Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda yer alan değişkenler; yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne-baba sağ olma durumu, ekonomik durum şeklindedir.

Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (ADİÖ):

Ersanlı ve arkadaşları (2013) tarafından yetişkin bireylerin algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin saptanması amacıyla 61 maddeden oluşan öz bildirim dayalı Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği geliştirilmiştir. Her bir madde için ‘tamamen katılıyorum’, ‘katılıyorum’, ‘kararsızım’, ‘katılmıyorum’, ‘tamamen katılmıyorum’ şeklinde beş düzeyde derecelendirme kullanılmıştır. 61 maddeden 3 maddesi olumlu ifade içerirken 58 madde olumsuz ifade içermektedir. Ölçekten en fazla 305 puan, en düşük 61 puan alınabilmektedir. Algılanan duygusal istismar puanlarının artması bireylerin algıladıkları duygusal istismarın yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .95 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için Cronbach alpha değeri .74 olarak bulunmuştur.

Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ):

Smith ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen, Doğan (2015) tarafından Türkçe uyarlanması yapılan ölçek 6 maddeden oluşmakta ve 5'li likert tipindedir. Ölçekten alınan yüksek puan psikolojik sağlamlığın yüksek olduğunu göstermektedir. Doğan'ın (2015) gerçekleştirdiği geçerlilik güvenirlik çalışmasında Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için Cronbach alpha değeri .78 olarak bulunmuştur.

Vücut Algısı Ölçeği:

Orijinal ismi Body-Cathexis Scale (BCS) olan ölçek, 1953 senesinde Secard ve Jurard tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,70 olarak kabul edilmiştir. Ölçek Türkçe'ye Hovardaoğlu (1992) tarafından uyarlanmıştır. Türkçe uyarlanmasının Cronbach's Alphası ölçeğin tamamı için 0,93 olarak bulunmuştur. Ölçek bireyin bedenindeki 40 farklı bölümünden ya da bedeninin işlevinden memnuniyetini belirlemektedir. Türkiye'de ölçeğin kullanılan formu 40 madde içeren beş dereceli likert tipi bir ölçme aracıdır (1= Çok beğeniyorum, 2=Oldukça beğeniyorum, 3= Kararsızım, 4= Pek beğenmiyorum, 5= Hiç beğenmiyorum). En pozitif seçenek 1 puan, en negatif seçenek ise 5 puan olarak ölçülmektedir. Ölçekten en düşük alınan toplam puan 40, en yüksek alınan toplam puan 200'dür. Ölçekten alınacak puanların artması, kişinin bedeninden ve bedeninin işlevlerinden memnuniyetinin azalmasına işaret ederken ölçekten alınacak puanın azalması kişinin bedeninden ve bedeninin işlevlerinden memnuniyetinin artmasına işaret etmektedir. Bu çalışma için Cronbach alpha değeri .79 olarak bulunmuştur.

Bilişsel Üçlü Envanteri:

Bilişsel Üçlü Envanteri bireylerin hem pozitif hem de negatif bilişlerini ölçen maddelerden oluşur. Envanterde benlik algısı (Ör: Birçok şeyi iyi yapabilirim), dünya görüşü (Ör: Dünya çok düşmanca bir yer) ve gelecek algısı (Ör:Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok) ile ilgili maddeler yer almaktadır (Beckham ve ark., 1986). Ölçek toplamda 36 maddeden oluşmaktadır ve maddelerden dördü pozitif benlik algısını, altısı negatif benlik algısını, her biri beşer madde ile ölçülen pozitif ve negatif dünya görüşlerini ve pozitif ve negatif gelecek algılarını ölçmektedir. Kalan altı madde dolgu maddeler olup, puanlamaya dâhil edilmemektedir (1, 2, 4, 7, 14, 22 numaralı maddeler). Yedili likert tipte hazırlanmış olan formda her madde için hiç katılmıyorum (1) ile tamamen katılıyorum (7) seçenekleri arasında bir tanesi işaretlenmektedir. Ölçekten alınan düşük puanlar negatif bilişsel üçlüyü, yüksek puanlar ise pozitif bilişsel üçlüyü yansıtmaktadır. Tüm ölçek için iç tutarlılık katsayısı 0.95'tir. Bu çalışma için Cronbach alpha değeri .76 olarak bulunmuştur. Ölçek Türkçe'ye Erarslan ve Işıklı (2019) tarafından uyarlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan 18 yaş ve üstü yetişkinlere Bilişsel Üçlü Envanteri, Psikolojik Sağlık Ölçeği, Beden Algısı Ölçeği verilerek elde edilen veriler SPSS programında istatistiğe çevrilmiştir. Veriler analiz edilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlarına başvurulmuştur. Normal dağılım gösteren iki grup karşılaştırması için Bağımsız Örneklem T Testi, ikiden fazla grup karşılaştırılması için One Way Anova Testi yönteminden faydalanılmıştır. Araştırmanın değişkenlerinden olan duygusal istismarın psikolojik sağlamlık, beden imajı ve Beck'in Bilişsel Üçlü modelindeki gelecek algısı, kendilik algısı ve dünya algısı değişkenleriyle ilişkileri-

ni tespit etmek için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Analiz sonucunda ulaşılan bulgular aşağıda başlıklar halinde sunulmuştur.

Araştırmada katılımcıların duygusal istismar düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucu Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyet ve Duygusal İstismara Maruz Kalma Durumuna Yönelik t-Testi Bulguları

Cinsiyet	n	\bar{x}	Ss	t	p
Kadın	168	2.13	.57	-.80	.43
Erkek	46	2.22	.68		

Tablo 2’de görüldüğü üzere cinsiyet ve duygusal istismara maruz kalma ilişkisinin olmadığı görülmüştür ($t=-.80$, $p>.05$). Buna göre kadınların ($\bar{x}=2.13$, $Ss=.57$) ve erkeklerin ($\bar{x}=2.22$, $Ss=.68$) aynı düzeyde duygusal istismara maruz kaldığı söylenebilir.

Araştırmada katılımcıların duygusal istismar düzeylerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA uygulanmıştır. İnceleme sonucu Tablo 3’te belirtilmiştir.

Tablo 3. Yaş ve Duygusal İstismara Maruz Kalma Durumuna Yönelik ANOVA Bulguları

Yaş	n	\bar{x}	Ss	F	p
18-25 Yaş	67	2.26	.60	1.35	.25
26-33 Yaş	66	2.10	.65		
34-41 Yaş	36	2.06	.50		
42 ve Üzeri Yaş	43	2.09	.54		

Tablo 3’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan bireylerin yaş aralıkları ve duygusal istismara maruz kalma durumları arasında ilişkinin olmadığı belirlenmiştir ($F(3,208)=1.35$, $p>.05$). Buna göre 18-25 yaş ($\bar{x}=2.26$, $Ss=.60$), 26-33 yaş ($\bar{x}=2.10$, $Ss=.65$), 34-41 yaş ($\bar{x}=2.06$, $Ss=.50$) ve 42 ve üzeri yaşı ($\bar{x}=2.09$, $Ss=.54$) olan bireyler arasında duygusal istismara maruz kalma durumları arasında farklılık yoktur.

Araştırmada katılımcıların duygusal istismar düzeylerinin kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA uygulanmıştır. İnceleme sonucu Tablo 4’te belirtilmiştir.

Tablo 4. Kardeş Sayısı ve Duygusal İstismara Maruz Kalma Durumuna Yönelik ANOVA Bulguları

Kardeş Sayısı	n	\bar{x}	Ss	F	p
0	16	2.24	.49		
1	67	2.16	.65		
2	54	2.16	.63	.228	.92
3	37	2.09	.58		
4 ve Üzeri	38	2.12	.50		

Tablo 4'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan bireylerin kardeş sayılarının duygusal istismara maruz kalma durumu ile ilişkisinin olmadığı belirlenmiştir ($F(4,207)=.228, p>.05$). Buna göre 0 kardeş ($\bar{x}=2.24, Ss=.49$), 1 kardeş ($\bar{x}=2.16, Ss=.65$), 2 kardeş ($\bar{x}=2.16, Ss=.63$) 3 kardeş ($\bar{x}=2.09, Ss=.58$) ve 4 kardeş ve üzeri ($\bar{x}=2.12, Ss=.50$) olan bireyler arasında duygusal istismara maruz kalma durumları arasında farklılık yoktur.

Araştırmada katılımcıların duygusal istismar düzeylerinin ebeveynlerinin sağ ve vefat durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA uygulanmıştır. İnceleme sonucu Tablo 5'te belirtilmiştir.

Tablo 5. Ebeveynlerin Sağ ve Vefat Durumları ile Duygusal İstismara Maruz Kalma Durumuna Yönelik t-Testi Bulguları

Ebeveyn Durumu	n	\bar{x}	Ss	t	p
İkisi de sağ	174	2.19	.61		
En az biri ölü	38	1.95	.49	-2,18	.03

Tablo 5'te görüldüğü üzere ebeveyn kaybı yaşama durumu ile duygusal istismar ilişkisinin olduğu görülmüştür ($t=-2.18, p<.05$). Buna göre ebeveynlerinden ikisinin de sağ olanların ($\bar{x}=2.19, Ss=.61$) ebeveynlerinden en az biri vefat edenlere göre ($\bar{x}=1.95, Ss=.49$) daha çok duygusal istismara maruz kaldığı söylenebilir.

Araştırmada katılımcıların duygusal istismar düzeylerinin ekonomik durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-Testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucu Tablo 6'da belirtilmiştir.

Tablo 6. Ekonomik Durum ve Duygusal İstismara Maruz Kalma Durumuna Yönelik t-Testi Bulguları

Ekonomik Durum	n	\bar{x}	Ss	t	p
Düşük	121	2.25	.58		
Yüksek	91	2.00	.59	3.16	.002

Tablo 6'da görüldüğü üzere ekonomik durumun duygusal istismara maruz kalma ile ilişkisinin olduğu görülmüştür ($t=3.16, p<.05$). Buna göre ekonomik durumu düşük olanların ($\bar{x}=2.25, Ss=.58$) ekonomik durumu yüksek olanlara göre ($\bar{x}=2.00, Ss=.59$) daha çok duy-

gusal istismara maruz kaldığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin duygusal istismar düzeylerinin psikolojik sağlımlıkları, vücut algıları, kendilik algıları, gelecek algıları ve dünya algılarına göre farklılaşp farklılaşmadığı ölçülmüştür. İnceleme sonucu Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7. Bireylerin Duygusal İstismar Puanlarının Psikolojik Sağlamlık, Vücut Algısı ve Beck’in Bilişsel Üçlü Modelindeki Kendilik Algısı, Gelecek Algısı ve Dünya Algısı Puanları ile İlişkisi

Değişkenler	Duygusal İstismara Maruz Kalma	n	\bar{x}	Ss	En Küçük	En Büyük	Çarpıklık	Basıklık
Duygusal İstismara Maruz Kalma	1.00	212	2.14	.60	1.05	4.33	-.58	.24
Psikolojik Sağlamlık		212	3.15	.88	1.00	5.00	-.18	.60
Vücut Algısı		212	3.15	.88	1.00	5.00	.16	.24
Kendilik Algısı		212	5.85	.92	2.40	7.00	-.12	1.49
Gelecek Algısı		212	5.56	1.00	1.60	7.00	-1.34	2.48
Dünya Algısı		212	4.82	.91	1.00	6.80	-.51	1.10
Psikolojik Sağlamlık	212	3.15	.88	1.00	5.00	-.18	.60	-.404*
Duygusal İstismara Maruz Kalma	212	2.14	.60	1.05	4.33	-.58	.24	

* $p < .001$

Tablo 7 incelendiğinde bireylerin psikolojik sağlımlıkları ile duygusal istismara maruz kalma arasında anlamlı negatif orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = -.404$, $p < .001$). Buna göre bireylerin psikolojik sağlımlıkları arttıkça duygusal istismara maruz kalma durumlarının azaldığı ya da tam tersi olarak psikolojik sağlımlıkları azaldığında duygusal istismara daha fazla maruz kaldıkları söylenebilir. Bireylerin vücut algıları ile duygusal istismara maruz kalma arasında anlamlı negatif orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = -.404$, $p < .001$). Buna göre bireylerin vücut algıları arttıkça duygusal istismara maruz kalma durumlarının azaldığı ya da tam tersi olarak vücut algıları azaldığında duygusal istismara daha fazla maruz kaldıkları söylenebilir. Bireylerin kendilik algıları ile duygusal istismara maruz kalma arasında anlamlı negatif orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = -.503$, $p < .001$). Buna göre bireylerin kendilik algıları arttıkça duygusal istismara maruz kalma durumlarının azaldığı ya da tam tersi olarak kendilik algıları azaldığında duygusal istismara daha fazla maruz kaldıkları söylenebilir. Bireylerin gelecek algıları ile duygusal istismara maruz kalma arasında anlamlı negatif orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = -.440$, $p < .001$). Buna göre bireylerin gelecek algıları arttıkça duygusal istismara maruz kalma durumlarının azaldığı ya da tam tersi olarak gelecek algıları azaldığında duygusal istismara

daha fazla maruz kaldıkları söylenebilir. Son olarak bireylerin dünya algıları ile duygusal istismara maruz kalma arasında anlamlı negatif orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=-.597, p<.001$). Buna göre bireylerin dünya algıları arttıkça duygusal istismara maruz kalma durumlarının azaldığı ya da tam tersi olarak dünya algıları azaldığında duygusal istismara daha fazla maruz kaldıkları söylenebilir.

TARTIŞMA

Araştırmanın amacı psikolojik sağlamlık, Beck'in bilişsel üçlüsü ve vücut algısı kavramlarının yetişkinlerde algılanan duygusal istismar ile ilişkisini ortaya koymaktır. Araştırma sonucunda algılanan duygusal istismar arttıkça psikolojik sağlamlığın ve vücut algısının düştüğü bulgusuna ulaşılmıştır. Algılanan duygusal istismar arttıkça bilişsel üçlü modelindeki kişinin kendine yönelik algısı, geleceğe yönelik algısı ve dış dünyaya yönelik algısının da düştüğü görülmüştür. Ayrıca ekonomik durum kötüleştikçe algılanan duygusal istismarın arttığı ve ebeveyn kaybı yaşamayan bireylerin yaşayan bireylere göre duygusal istismarı algılamaları durumunda anlamlı olarak artış olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, değişkenler tek tek incelenerek literatür ışığında tartışılmıştır.

Çalışma sonucunda 18 yaş ve üstü duygusal istismar yaşayan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Duygusal istismar ve psikolojik sağlamlık puanları arasında anlamlı düzeyde negatif korelasyon bulunmaktadır. Psikolojik sağlamlık, bireylerin yaşadığı olumsuz deneyimler sonrasında hayata uyum sağlayabilmeleri ve stresle başa çıkma mekanizmalarını kullanmaları demektir. Duygusal istismar yaşamış bireylerin bu becerileri kullanması zorlaşmaktadır ve bu açıdan çalışma sonuçları beklenen bir gelişme olmuştur.

Psikolojik sağlamlık kavramının ortaya çıkabilmesi için kişinin bir risk faktörüne, olumsuz yaşam olaylarına maruz kalması ve bunun sonucunda, yeni hayatına uyum sağlayarak bütün olumsuzluklara rağmen yaşamın farklı alanlarında başarı elde etmesi gerekmektedir (Gizir, 2007). Duygusal istismar gibi travmatik yaşam deneyimi bu adaptasyonu zorlaştırabilmektedir. Bu alanda yapılan araştırmalara bakıldığında, duygusal istismar ve psikolojik sağlamlık arasında negatif yönde bir ilişki gözlemlenmiştir (Hussain ve Munaf, 2012). Üniversite öğrencilerinde algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık ve bilinçli farkındalık arasındaki ilişkilerin incelediği çalışmada, algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık arasında negatif bir ilişki bulunmuştur (Nar, 2022). Bu sonuç çalışmadan elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Literatürde alan başka bir araştırmada ise ergenlik döneminde anne-babadan algılanan duygusal istismar arttıkça psikolojik sağlamlığın düştüğü tespit edilmiştir (Arslan ve Kabasakal, 2014a). Ayrıca anne-babadan algılanan duygusal istismar ile uyum sorunları arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın koruyucu rol üstlendiği de belirtilmektedir. Bu açıdan ergenlerde psikolojik sağlamlığı destekleyecek çalışmalar yapmak ergenleri problemleri davranışlara karşı koruyacaktır (Arslan ve Balkis, 2014). Özetlenecek olursa bu çalışmaya ait sonuçların literatür ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Çalışma sonucunda 18 yaş ve üstü duygusal istismar yaşayan bireylerin beden algısı düzeylerinin daha düşük olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Duygusal istismar ve beden algısı puanları arasında anlamlı düzeyde negatif korelasyon bulunmaktadır. Beden imajı, kişinin kendi bedenine dair duygu ve düşüncelerini yansıtan imajı olarak tanımlanabilmektedir (Çelen,

2007). Kişinin bedeninden ve bedeninin işlevlerinden memnun olma hali arttıkça sosyal ilişkileri ve psikolojik iyi oluş hali de artmaktadır (Gündoğan, 2006). Duygusal istismar gibi zorlayıcı yaşam deneyimleri sonrasında bireylerde benlik algısına yönelik değişimler, bedenini ve bedeninin işlevlerini beğenmeme, utanma, tikslenme gibi belirtiler gözlenebilmektedir. Özellikle değişimin en hızlı olduğu ergenlik döneminde bedene yönelik yapılan olumsuz eleştiriler kişide düşük benlik algısına ve depresif duygu durumuna yol açabilmektedir (Oktan ve Şahin, 2010). Bu açıdan, duygusal istismarın beden imajına etkileri önemlidir. Ailede duygusal istismar yaşamış kişiler duygularını ifade etmekte problem yaşayarak duygularını bastırmakta, bu sebeple ilerleyen yıllarda hem bedeninden mutlu olma konusunda problem yaşamakta hem de psikosomatik belirtiler gösterebilmektedirler (Eray, Vural ve Çetinkaya, 2015). Duygusal istismar kişinin benlik algısına ve özgüvenine hasar verdiği için kişilerin beden imajlarının düşük olması da beklenen bir sonuçtur (Polat, 2007). Duygusal istismara maruz kalan çocukların anneleri ile yapılan araştırmalara bakıldığında, çocukların annelerinin benlik algılarında zayıflık görülmüştür. Benlik algısı olumsuz kişiler bedenlerini de olumsuz görmeye meyilli oldukları için bu veri oldukça önemlidir (Dinleyici ve Dağlı, 2016). Duygusal istismarın psikolojik ve fiziksel bir sonucu olan negatif benlik kavramı; yetersizlik hissine, kendi bedeninden utanma, tikslenme ve vücudunu beğenmeme gibi sonuçlara neden olabilmektedir (Çakan, 2023). Sonuç olarak, bu alanda yapılan literatür çalışmaları araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Çalışma sonucunda; 18 yaş ve üstü duygusal istismar yaşayan bireylerin Beck'in Bilişsel Üçlü modelinin alt boyutları olan kişinin kendine yönelik algısı, geleceğe dair algısı ve dış dünyaya dair algısının daha düşük olduğu görülmüştür. Duygusal istismar ve bilişsel üçlü puanları arasında anlamlı düzeyde negatif korelasyon bulunmaktadır. Kişinin kendilik algısı, kişinin kendi hakkındaki bakış açısı ve kendilik imajıdır. Bu kavram incelendiğinde Dereboy ve arkadaşları (2018) Ericson'un çocuklukta olumsuz yaşantılardan ötürü benlik oluşumunda yer bulan negatif duyguların, kimlik karmaşasına sebep olduğu açıklamasını kullanmışlardır. Bu kimlik karmaşası kişide olumsuz benlik algısını yaratmakta ve kişiyi depresif duygu durumuna sürüklemektedir. Kişinin kendine olumsuz bir pencereden bakması olan negatif benlik algısının duygusal istismar ile ilişkisi literatürde mevcuttur. (Özmen, 2021).

Başka bir çalışmaya göre de duygusal istismar yaşayan bireyler duygu düzenleme, olumsuz kendilik algısı ve öz farkındalık konusunda sıkıntılar yaşamaktadır (Shipman ve ark., 2007). Sonuç olarak duygusal istismar ve kişinin kendilik algısı arasındaki bu negatif ilişkiye dair bulgular, yapılan çalışmaya ait bulguların literatür ile uyumlu olduğunu göstermektedir.

Bilişsel üçlünün ikinci parçası olan kişinin dış dünyaya yönelik algısı kişinin dünyayı nasıl algıladığı ile ilgilidir. Depresyonda olan kişi dünyayı olumsuzluklarla ve aşamayacağı engellerle dolu bir yer olarak görür (Arkar, 1992). Duygusal istismar yaşayan kişilerin de dış dünyayı olumsuz görmesi muhtemeldir. Birey; kendisine sıklıkla yetersiz ve eksik hissettirilmesinden ötürü yaşadığı dünyayı yenilgilerle ve başaramayacağı engellerle dolu bir yer olarak görebilir. Yanı sıra literatüre göre duygusal istismar mağduru çocuklar, dünyaya negatif bir bakış açısıyla bakabilmektedir (Taşdelen, 1995). Sonuç olarak, duygusal istismar ve kişinin dış dünya algısı arasındaki negatif ilişkiye dair bulgular sunan çalışmamızla literatür verileri uyumlu niteliktedir.

Bilişsel üçlünün üçüncü parçası olan kişinin geleceğe yönelik algısında depresyon yaşayan kişilerde geleceğe yönelik umutsuzluk, kaygı ve endişe, ümitsiz olma hali, olumsuz bilişler gözlemlenmektedir (Beck, 1976). Kişiler gelecekte sorumluluklarını yerine getiremeyeceklerini ve eksikliklerinin sürekli devam edeceğini düşünürler (Arkar, 1992). Bireyler yaşadığı duygusal istismarın getirdiği olumsuz duygulanımdan ötürü geleceğe yönelik umutsuz, kaygılı veya depresif inançlar geliştirebilmektedir (Mak ve ark., 2011). Özetle; çalışmada yer alan Beck'in bilişsel üçlünün son parçası olan kişinin geleceğe yönelik inancı ile duygusal istismar arasındaki negatif ilişki, literatür ile uyumlu görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mevcut çalışmanın sonuçlarına göre birtakım önerilerde bulunmak mümkündür. Bulgular değerlendirildiğinde; algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlık arasında orta derecede negatif yönde ilişki bulunması çalışmanın hipotezi olan "Kişilerin duygusal istismar puanları arttıkça psikolojik sağlık puanları azalır" görüşünü doğrular niteliktedir. Duygusal istismar zorlu ve travmatik bir durum olması nedeniyle, kişinin psikolojik sağlığını bozabilen ve kişide psikolojik yaralar açan bir süreçtir. Okullarda, iş yerlerinde psikolojik sağlığı destekleyici çalışmalar yapmak, atölyeler, eğitimler, workshoplar düzenlemek farkındalığın artırılması için destekleyici olacaktır. Kişinin bu süreci atlatabilmesi durumunda ise mutlaka uzman desteğine başvurması gerekmektedir.

Duygusal istismar mağduru kişilerde beden algısının da zayıf olduğu hipotezi çalışmada doğrulanmıştır. Öz şefkat, kendini kabul, mindfulness çalışmaları duygusal istismarın da etkilerini azaltarak kişinin bedenini olduğu gibi kabul etmesine, bedeniyle huzurlu olması ve bedenini olumlamasına olanak sağlayacaktır.

Duygusal istismarın Beck'in Bilişsel Üçlü modelindeki kişinin geleceğe dair algısı, dünyaya dair algısı ve kendine dair algısı ile negatif yönde ilişkisi hipotezi de çalışmada doğrulanmıştır. Sıklıkla eleştiriye ve hakarete maruz kalan kişi bu durumu içselleştirerek istismarcıyı haklı bulan bir tutum sergileyebilir ve kendine yönelik olumsuz düşüncelere sahip olabilir. Bu durumda kişi olumsuz bir kendilik imajına sahip olabilmektedir. Ayrıca bu kişilerin dünyaya ve geleceğe dair bakış açıları da olumsuz olma eğilimindedir. Duygusal istismar yaşamış kişiler bu olumsuz deneyimden ötürü dünyaya ve geleceğe negatif pencereden bakabilmektedirler. Bu kişiler bir uzmandan BDT modellenli terapi aldıklarında olumsuz düşüncelerini değiştirebilirler ve bu sayede iyileşmeleri mümkün olabilir.

Sonuç olarak, bu çalışma duygusal istismarın olumsuz etkilerini önlemek adına çalışmalar yapma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Başta Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmak üzere bu alanda çalışan meslek elemanları da bu olgunun ciddiyetinin farkında olmalı ve toplumu bu alanlarda bilinçlendirmelidir. Okullarda, iş yerlerinde, belediyelerde, devlet dairelerinde periyodik olarak istismar ölçekleri kullanılarak istismar tespit edilen kişilerle çalışmalar yapılabilir. Bu çalışma online ortamda 214 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Daha büyük bir örneklem grubuyla daha farklı bölgelerde çalışılarak örneklemin genellenebilirliği artırılabilir. Ayrıca araştırmada kullanılan değişkenlere eğitim durumu, ilişki durumu, çocuk sahibi olma vb. gibi değişkenler de eklenilerek detaylı olarak incelemeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

Arkar, H. (1992). Beck'in depresyon modeli ve Bilişsel Terapisi. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nöro-*

- lojik Bilimler Dergisi*, 5(1-3), 37-40.
- Arslan, G. ve Balkis, M. (2014). Ergenlikte Görülen Problem Davranışlar ve Aile Sorunları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Uluslararası Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 11-23.
- Arslan, G. ve Kabasakal, Z. (2014a). Ergenlikte Algılanan Duygusal İstismar ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişki, VI International Congress of Educational Research, Hacettepe University: Ankara.
- Beck A.T. (1976). Cognitive therapy and the emotional disorders. International Universities Press, New York.
- Beck AT, Rush AJ, Shaw BF, Emery G. (1987). Cognitive therapy of depression. *The Guilford Press*, New York.
- Beckham, E. E.; Leber, W. R.; Watkins, J. T.; Boyer, J. L. ve Cook, J. B. (1986). Development of an instrument to measure Beck's cognitive triad: The Cognitive Triad Inventory. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54(4), 566- 567. Doi: 10.1037/0022-006X.54.4.566
- Cohen, J. (1988). Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Puplichers
- Çakan E. (2023). Duygusal İstismar ve Beden İmajı, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*,10, s. 440-449
- Çelen, N. (2007). Ergenlik ve Genç Yetişkinlik, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Dereboy Ç., Şahin Demirkapı E., Şakiroğlu M., ve Şafak Öztürk C., (2018). Çocukluk çağı travmalarının, kimlik gelişimi, duygu düzenleme güçlüğü ve psikopatoloji ile ilişkisi. Derleme makale, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 29(4), 269-278.
- Dinleyici, M., ve Dağlı, F. (2016). Duygusal ihmal, istismar ve çocuk hekiminin rolü/Emotional abuse, neglect and the role of pediatrician. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38(2), 18-2.
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması. *The Journal of Happiness and Well- Being*, 3(1), 93-102.
- Eray, Ş., Vural, P., & Çetinkaya, F. (2015). Ergenlerde algılanan duygu dışı vurumu ile psikosomatik belirtiler arasındaki ilişki. *The Journal of Current Pediatrics*, 13,104-109.
- Ersanlı, K., Yılmaz, M., & Özcan, K. (2013). Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (ADİÖ): Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 32(1). <https://doi.org/10.7822/egt161>
- Erarslan Ö., Işıklı S. (2019). Bilişsel Üçlü Envanteri'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Arch Neuropsychiatry* 56, 1-8
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G., ve Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 41, 1149-1160
- Gizir C. (2007). Psikolojik Sağlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerine Bir. Derleme **Çalışması** . *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* , 3 (28), 113-128 .
- Güler N, Uzun S, Boztaş Z. & Aydoğan S. (2002). The behaviours of mothers who perform physical or emotional abuse/neglect of their children. 24(3), 128-134.
- Gündoğan, F. (2006). Sirozlu hastaların beden imajı ve benlik saygılarının değerlendirilmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Hussain, S. ve Munaf, S. (2012). Perceived Father Acceptance-Rejection in Childhood and Psychological Adjustment in Adulthood, *International Journal of Business and Social Science*, 3, 1.
- Hovardaoğlu, S. (1992). Vücut Algısı Ölçeği. *Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi* (3P). Testler Özel Eki

- Iwaniec, D. (2006). The emotionally abused and neglected child: Identification, assessment and intervention a practice handbook, JohnWileySon, Ltd, England. (3), 227-238
- Levinson DJ. (1986). A conception of adult development. *Am Psychol*, 41, 3-13
- Mak, W. W. S., Ng, I. S. W. ve Wong, C. C. Y. (2011). Resilience: Enhancing wellbeing through the positive cognitive triad. *Journal of counseling Psychology*, 58, 610-617, <https://doi.org/10.1037/a0025195>.
- Mullen PE, Martin JL, Anderson JC ve ark. (1996). The longterm impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: a community study. *Child Abuse & Neglect*, 20, 7-21.
- Nar, S., Tolan, Ö. (2022). Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Duygusal İstismar ile Psikolojik Sağlamlık ve Bilinçli Farkındalık Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1),356-377, <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1054511>
- Oktan, V., Şahin, M. (2010). Kız ergenlerde beden imajı ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 543-556.
- Orhaner, G. (2018). Yetişkin Bireylerde Algılanan Duygusal İstismar Düzeyleri ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özmen B., (2021). Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili yasal düzenlemelerin sosyolojik analizi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Özkebabçı, M.(2019). Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Duygusal İstismar ile Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.
- Polat O. (2001). Çocuk ve Şiddet, Der Yayınları, İstanbul, 38-76.
- Polat, O. (2007). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı. Seçkin Yayınları, Ankara.
- Sameroff, A. (2005). Early resilience and its developmental consequences. *Encyclopedia on early childhood development*.
- Secord PF, Jourard SM. (1953). The appraisal of body-cathexis: Body-Cathexis And The Self. *J Consult Psychol* 17 ,343-7.
- Shipman, K. L., Schneider, R., Fitzgerald, M. M., Sims, C., Swisher, L. Edwards, E. (2007). Maternal emotion socialization in maltreating and nonmaltreating families: Implications for children's emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 268-285.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P., and Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resiliency scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15, 194-200.
- Taner, Y., ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86. <https://actamedica.org/index.php/actamedica/article/view/188>
- Taşdelen N. (1995). Examination of Effects of Perceived Psychological Maltreatment of mothers on Adolescent's Self Concept, Emotional and Behavioral Problems and Academic Achievement, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- World Health Organization [WHO]. (2018). Child maltreatment 2016. URL: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/>. Accessed June 22, 2018